

نگاهی دیگر بار به جامعیت قرآن کریم

قاسم فائز، عماد صادقی^۲

۱- دانشیار گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران، ghfaaez@ut.ac.ir

۲- دانشجوی دکتری تفسیر تطبیقی قرآن کریم قم، emadsadeghi7360@yahoo.com

چکیده

برخی آیات قرآن بر جامعیت معارف قرآن دلالت دارند اما برخی این آیات را به معنای این می‌دانند که همه چیز در قرآن وجود دارد. اطلاق ظاهری این آیات، از سویی و عدم درک این حقیقت برای عموم مردم از سویی دیگر سبب شده است تا برخی به توجیه منظور الهی در این آیات بپردازند. همین امر سبب شده است تا در نحوه اظهار نظر دانشمندان اسلامی درباره قلمروی موضوعات قرآنی تعارضات مختلفی ایجاد شود. بعضی از این متفکران اطلاق آیات جامعیت را به تمامی علوم گسترش داده‌اند و برخی نیز این اطلاق را به جنبه شرعی و امور دینی محدود نموده‌اند. ظاهر این آیات نه تنها همه علوم را بیان نکرده است، بلکه بسیاری از مطالب مورد نیاز مردم در امور شرعی مثل جزئیات احکام و غیره را نیز بیان ننموده است. اصطلاح جامعیت قرآن در آثار متقدمین مسلمان موجود نیست، ولی موضوع «قلمروی موضوعی قرآن، همواره مورد توجه اندیشمندان اسلامی بوده است. آیه ۸۹ سوره نحل، آیه ۱۱۱ سوره یوسف، آیه ۳۸ سوره انعام و آیات مشابه بر جامعیت قرآن در اموری دلالت دارند که به کمال و سعادت آدمی منجر می‌شوند. آموزش علوم و دانش‌های گوناگون جزء رسالت قرآن نیست. مراد از اطلاق «کل شیء» در برخی آیات بالا، با توجه به قرینه مقامیه و سیاق آیات، اصول کلی امور دینی است؛ از این رو، قرآن در حکم قانون اساسی دین است که اصول کلی دین را بیان کرده است و بیان مواد و تبصره‌ها را به عهده پیامبر (ص) گذاشته شده است.